

Prof.dr Duško Vejnović, redovni profesor Univerziteta u Banjoj Luci, predsjednik Evropskog defendologija centra Banja Luka i glavni i odgovorni urednik naučnih časopisa *Defendologija* i *Sociološki diskurs*

UNIVERZITETZSKI PROFESORI-šta jesu i šta treba da budu?

Univerzitetski profesori svojim brojnim knjigama i originalnim naučnim radovima trebaju obilježiti cijelu jednu epohu naše društvene i humanističke misli, ali se ujedno nametnuti i kao samosvjesna i nepotkupljiva intelektualna i moralna institucija kojoj u mnogo čemu možemo zahvaliti što smo kao akademska zajednica nekada bili u samoj žiži svjetskih duhovnih zbivanja, ali i što smo (na)učili kritički misliti, promovisati dijalog, respektovati odgovorno i tolerantno naučno ponašanje i djelovanje, prihvaćati razlike i **ne saginjati glave pred moćnicima raznih političkih i ideoloških »fela«, jer to naprosto ne priliči dostojanstvu slobodnog ljudskog bića.** Profesori trebaju biti puni elana, britkih misli i oštra pera, aktivni i intelektualno provokativni, a čiji je doprinos našoj naučnoj zajednici, u širem kontekstu naprosto nemjerljiv. Za univerzitetske profesore je pravo mjesto rođenja ono u kojem po prvi puta ugledaju sebe s razumijevanjem. Njima treba da je (od)uvijek jasno kako je svaki čovjek satkan od niza identiteta, a izdvajanje ili hipostaziranje samo jednog od njih, recimo u nas najčešće nacionalnog (ili vjerskog), nauštrb svih ostalih, osobina je pretencioznih “glupana”, a naša je u BiH (zadržimo se samo na onoj najvećoj) akademska zajednica upitna oko takvih likova koji su se ušetali u nju, dok je zajednica slobodnomislećih intelektualaca, »kritičara svega postojećeg« (da se poslužim praksisovskim terminom) za “prave profesore“ i veća i jača od nekakvog pukog zova »krvi i tla«. Nacionalna pripadnost je »slučajna (za)datost«, nje se »hvata« i grčevito drži samo onaj koji ništa drugo nema niti zna; naravno i ona nas u mnogo čemu bitno određuje i oblikuje, ali ipak sve što čini pripada »sekundarnim, a ne primarnim izvorima našeg bića«. Onaj tko isključivo u nacionalnom traži spas, neće ga nikada naći. I time je i sam najuvjerljiviji svjedok o neodrživosti teze o vjekovnoj nemogućnosti koegzistencije, a kamoli zajedničkog života na ovim prostorima, Srba, Bošnjaka i Hrvata prije svega«. Profesori treba da budu nemirna duha, željni novih izazova, radoznali da upoznaju nove sredine i ljude, ali i zarad »neprilagođenosti«, nepristajanja na trule kompromise, kao i niza

nepravdi koje su im (u)činjene, ne smiju pristajati u istraživačkom poslu na prosječnost, već od sebe, ali i drugih treba da zahtijevaju visoke moralne i intelektualne standarde, bez kojih akademska i životna zajednica nemaju smisla. **Nikada se univerzitetski profesori ne smiju uklapati u klimoglavo podržavanje lažnih autorteta i idola i stoga ništa im drugo nije ni preostajalo, već radi progona mijenjati radna mjesta i sredine, a za to se u konačnici uvijek morala (i do dana današnjeg na tom se fonu ništa nije pomaklo ili promijenilo) platiti visoka cijena nepristajanja.** Ali za slobodu i nezavisnost mišljenja i pisanja univerzitetski profesori moraju biti spremni platiti tu cijenu kao duhovno i humanistički oblikovana bića. Univerzitetski profesor treba da bude otelotvorenje kritički mislećeg intelektualca koji pedantno oblikuje svoje misli, vrstan je stilist kojem je teško naći pandan. Kritički treba da propituje sve... Naravno, ne samo prema dobru, već i prema zlu i traži puteve i načine kako se tomu suprotstaviti. Jedino efikasno (raz)rješenje ove »zagonetke« treba da vidi u strogosti i sistemu kritičkog prosuđivanja stvarnosti, propitivanju svih vrijednosti, jer svako vrijeme traži svoje odgovore i ništa »izuzev mjene« nije vječno. Istina se uvijek skriva, istinu dave svim snagama i sredstvima i nedaju joj da izađe na vidjelo, do nje nije lako doći, treba u tim silnim labirintima društva i društvenih pojava, odnosa i procesa, ali i nepojmljivih dubina ljudske duše prodrijeti do suštine stvari/logosa, a ako je netko svladao ovu složenu »tehniku« i to na virtouzan način, upravo to treba da budu univerzitetski profesori, Univerzitetski profesori nauče kroz život, suočavajući se sa silnim političkim preprekama i predrasudama, nepravdama, ali i klevetama i podmetanjima (iz)boriti se za pravdu i istinu, tako da je taj njihov intelektualni razvoj i put kroz brojne duhovne, teorijske i ine Scile i Haribde zapravo samo nastavak tegoba s kojima se često, pa i svakodnevno moraju nositi. Stoga ne čudi da se često pozivaju na riječi sv. Tome Akvinskog: **»Nije nam toliko stalo da istina bude na našoj strani, koliko mi je stalo da budemo na strani istine«.** Ključni pojmovi nauke nisu iskustveni i način kako "pravi" univerzitetski profesori jednostavnim, preciznim rječnikom, uz obilje »tvrdih« argumenata, ali i »lepršavih« citata obrazložu ovu svoju tvrdnju; to je svojevrsna misaona simfonija u kojoj su sjedinjeni muzikalnost/melodioznost riječi i slike, ili kako je to uistinu efektno zapazila Sara Piletić: »U knjigama koje se

analiziraju u profesorskim radovima nailazimo na bezbrojne citate drugih autora. Razlog tome nipošto nije nedovoljno poznavanje date oblasti ili nedovoljno sopstvenih misli o temi, već pročitane čitave biblioteke knjiga. Misao profesora treba da prožima svekoliko biće njihovih tekstova i u tome su naprosto nenadmašni, ili što bi rekao Franz Kafka: »Cilj profesorskog puta je da otkrijemo put do našeg cilja«. A cijelo djelo i stvaralaštvo, u širem smislu riječi posvećeno je tom cilju, putu i traženju i u tomu trebaju biti neumorni; iako dobro znaju da u konačnici svatko s tako visoko postavljenim ambicijama mora doživjeti poraz, oni se poput Sizifa »vesele« svojoj muci i uporno guraju kamen ispred sebe, zadovoljni što sudjeluje u toj »igri i avanaturi« koja život znači. Koliko god širili profesori prostore svoga znanja, njihovo neznanje postaje još veće, ali to ih ne obeshrabruje, čini ih još odlučnijim da istrajavaju u poslu kojem se sasvim, bez ostatka i do kraja predaju. Budha je rekao: »Učitelj ti može pokazati put, ali ti si taj koji moraš putovati«, a to je ujedno (o)poruka koje se profesori trebaju doslovno držati, kako dok su i sami »izučavali zanat«, a možda još i više kada su druge podučavali i hrabрили da se opredijele za trnoviti put nauke, koji ne donosi materijalno bogatstvo, ali sigurno nas više od bilo čega drugog duhovno obogaćuje. A to je ujedno savjet svima onima koji su željni i spremni da (na)slijede ovaj pravac i put...»Nema široka puta koji vodi u nauku i samo oni koji se ne plaše umora pri veranju njenim strmim stazama mogu se popeti na njene svijetle visove.»Univerzitetski profesori kada predaju studentima trebaju to izvoditi tako da student i drugi slušaoci imaju dojam da prisustvuju činu u kojem se slave misao i (kritičko) mišljenje. »Kakav govor, takav čovjek«. (Od)uvijek postoji otvoreno ili prikriveno neprijateljstvo prema nauci, jer ona neprestano nešto propituje, traži, sumnja, postavlja pitanja o činjenicama, dovodi u upit tabue i mitove kojima robujemo, a »ustaljeni red i poredak ne podnose tu igru i avanturu«. Jedna završena i savršena definicija nije moguća, jer nije moguće do kraja definisati pojavu koja se mijenja i koja ima svoju istoriju«. Univerzitetski profesori trebaju pokušati (po)svjestiti nesvjesno i odrediti granice (ne)mogućeg. Univerzitetski profesori da bi »pokazali da se naša stvarnost sastoji od dvije nejednake polovine, jedna je vidljiva, a druga nevidljiva, pri čemu je nevidljiva šira i neuporedivo stvarnija od vidljive. Ono što se vidi ne prestaje da svjedoči i onome što se ne vidi«. A to se sve može uklopiti u ono što

je svojedobno zapisao o našim sociolozima i sociologiji prof.dr Đuro Šušnjić: “Oni ćute o onome o čemu sam pisao, a pisao sam o onome o čemu oni ćute”. Ukratko... “to su sitni trgovci tuđim duhom, kojima je nepoznata umjetnost mišljenja u pojmovima i simbolima. **To su niži organizmi u publicistici i društvenim naukama koji počnu da pišu prije no što su naučili da misle**”.